

NORGES HØYESTERETT

Den 18. juni 2008 avsa Høyesterett dom i

HR-2008-01086-A, (sak nr. 2008/570), straffesak, anke over dom,

A

(advokat Harald Stabell)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Lars Erik Alfheim)

S T E M M E G I V N I N G :

(1) Dommer **Skoghøy**: Saken gjelder utmåling av straff for seksuell omgang med barn under 14 år, jf. straffeloven § 195. Domfelte er politibetjent, og det er blant annet spørsmål om han skal fradømmes stillingen, jf. straffeloven § 29.

(2) Drammen tingrett avsa 1. november 2007 dom med denne domsslutning:

- ”1. A, født 18.09.1952, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd, første straffalternativ (slik den lød før lovendringen av 11. august 2000) og straffeloven § 212 annet ledd, første straffalternativ (slik den lød før lovendringen av 11. august 2000) til fengsel i 8 måneder, jf. straffeloven § 62.

Varetekt kommer til fradrag med 2 dager.

2. A, født 18.09.1952 fradømmes sin stilling som politimann og fratas retten for all framtid å inneha en hvilken som helst stilling innen politiet, jf. straffeloven § 29.
3. A, født 18.09.1952 dømmes til å betale kr. 45 000 i oppreisning og kr. 472 i erstatning for økonomisk tap til B innen 2 uker etter dommens forkynnelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente fra forfall og til betaling skjer.
4. A, født 18.09.1952 dømmes til å erstatte sakens omkostninger med kr. 10 000.-.”

- (3) A anket til Borgarting lagmannsrett over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og straffutmålingen, herunder rettighetstapet. Han bad også om ny behandling av oppreisningskravet.
- (4) Lagmannsretten, som i medhold av straffeprosessloven § 352 var satt med lagrette, avsa 21. februar 2008 dom med slik domsslutning:
- ”1. **A, født 18. september 1952, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd første straffalternativ (slik det lød før lovendringen 11. august 2000) til en straff av fengsel i 8 – åtte – måneder. Til fradrag i straffen går 2 – to – dager for utholdt varetektsfengsel.**
 2. **A fradømmes sin stilling som polititjenestemann og fratas retten for all fremtid til enhver stilling i politiet, jf. straffeloven § 29.**
 3. **A betaler til B erstatning med 472 – firehundreogsyttito – kroner og oppreisning med 60 000 – sekstitusen – kroner innen 2 uker fra forkynnelsen av denne dom. Etter forfall betales lovens forsinkelsesrente til betaling skjer.**
 4. **Saksomkostninger ilegges ikke.”**
- (5) Dommen er avsagt under dissens, idet to av de fire lagrettemedlemmene som var med på straffutmålingen, stemte for å gjøre fengselsstraffen betinget og ikke å ilegge rettighetstap.
- (6) A har anket til Høyesterett. Anken rettet seg mot lagmannsrettens saksbehandling og straffutmålingen, herunder rettighetstapet, og han bad også om ny behandling av oppreisningskravet. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 30. april 2008 ble anken over straffutmålingen, herunder spørsmålet om rettighetstap, tillatt fremmet, mens anken over saksbehandlingen og avgjørelsen av det borgerlige rettskravet ikke ble tillatt fremmet.
- (7) Domfelte har gjort gjeldende at den handling han er dømt for, har karakter av en situasjonsbestemt impulshandling. Lagmannsretten har ved straffutmålingen lagt vekt på forhold som ikke omfattes av tiltalen. Det kan etter domfeltes oppfatning ikke være riktig å benytte forhold som ikke omfattes av tiltalen, som straffskjerpene momenter. Dessuten må det legges vekt på at det nå er over ni år siden den straffbare handling ble begått. Domfelte mener at det ikke er grunnlag for å fradømme ham stillingen, og at fengselsstraffen bør gjøres fullt ut betinget.
- (8) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge, slik at det ikke idømmes rettighetstap, og at fengselsstraffen gjøres delvis betinget.*
- (9) Det forhold domfellelsen gjelder, fant sted i februar 1999. Domfelte var da på fest hos familien C. Fornærmede, B, som da var elleve år og ti måneder gammel, deltok på festen til et stykke ut på kvelden. Domfelte danset med henne, og under dansen bad han henne om å gå å legge seg. Fornærmede oppfattet bemerkningen som ekkel, og da hun litt etterpå forlot selskapet, la hun seg på foreldrenes soverom. Hun beholdt truse og T-skjorte på seg. Etter en stund kom domfelte inn på soverommet, tok hånden under fornærmedes T-skjorte og løftet denne opp, og – etter først å ha betraktet henne – stakk han en eller to fingre inn i hennes skjede og beveget fingeren eller fingrene frem og tilbake noen ganger. Deretter forlot han henne, men kom etter det lagmannsrettens flertall – fagdommerne og

tre av de fire lagrettemedlemmene som var med på straffutmålingen – har funnet bevist, tilbake ytterligere to til tre ganger og stakk en eller to fingre inn i fornærmedes skjede med kortvarige bevegelser inn og ut noen ganger. Domfelte sa til fornærmede at hun ikke måtte fortelle til noen hva som hadde skjedd, da det var ulovlig, og han var politimann.

- (10) Etter at domfelte siste gang hadde vært hos fornærmede, trampet hun i gulvet for å påkalle foreldrenes oppmerksomhet, men ingen hørte henne på grunn av høy musikk. Deretter forlot hun soverommet og låste seg inn på badet. Etter en stund prøvde domfelte forgjeves å få henne ut derfra.
- (11) Utover vinteren forsøkte domfelte flere ganger å komme i kontakt med fornærmede, og da han en gang oppsøkte henne hjemme, og trodde at hun var alene, fikk fornærmedes søster mistanke om at tiltalte hadde utsatt fornærmede for seksuell tilnærming. Fornærmede bekreftet dette, men opplyste ikke om at han hadde stukket fingre inn i hennes skjede.
- (12) I 2001 sendte fornærmede en SMS til en annen av sine søstre der hun fortalte hva som hadde skjedd. Familien C holdt straks et møte der det ble bestemt at tiltalte skulle få valget mellom å flytte fra stedet eller bli anmeldt. Fornærmedes far snakket med tiltalte noen dager senere, og tiltalte valgte å flytte. Saken ble anmeldt til politiet i desember 2006.
- (13) I tillegg til det forhold domfellelsen gjelder, har lagmannsretten funnet bevist at tiltalte en kveld sommeren 1998 etter en fest hos familien C hadde kommet inn på fornærmedes soverom, satt seg på sengen og tatt hånden under T-skjorten og befølt hennes bryster. Lagmannsretten har også funnet det bevist at fornærmedes to søstre har vært utsatt for beføling fra hans side. Selv om disse forholdene er foreldet, har lagmannsretten tillagt dem vekt ved straffutmålingen.
- (14) Ved utmåling av fengselsstraff må det tas hensyn til rettighetstap. Jeg behandler derfor først spørsmålet *om domfelte skal fradømmes den stilling han har, og/eller ilegges annen form for rettighetstap.*
- (15) Vilkårene for idømmelse av rettighetstap som straff fremgår av straffeloven § 29 første og andre ledd, som fastsetter:

”Den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet, kan, når allmenne hensyn tilsier det,

- a) fratas stillingen, eller**
- b) fratas retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.**

Rettighetstapet kan begrenses til forbud mot å utøve visse funksjoner som ligger til stillingen eller virksomheten, eller til påbud om å utøve virksomheten eller aktiviteten på bestemte vilkår.”

- (16) Spørsmålet om hvorvidt rettighetstap skal idømmes, må først og fremst avgjøres ut fra den stilling eller rettighet det er tale om, og handlingens art og alvor. Grunnvilkåret er at vedkommende ved handlingen har vist seg uskikket til stillingen eller virksomheten, og at allmenne hensyn tilsier at det idømmes rettighetstap. Spørsmålet om rettighetstap skal idømmes, avhenger imidlertid også av en skjønnsmessig vurdering, hvor det må legges

vekt på vanlige straffutmålingsmomenter. Blant annet må det legges vekt på hvor hardt vedkommende vil rammes av rettighetstapet, og den tid som er gått siden handlingen fant sted.

- (17) Det stilles særlig strenge krav til tillit til politiet, og når en polititjenestemann blir funnet skyldig i en straffbar handling av den karakter vi her står overfor, må han normalt fradømmes stillingen. Dette gjelder selv om handlingen ikke er begått i tjenesten.
- (18) Den stilling som domfelte har, er imidlertid en administrativ stilling uten publikumskontakt. Han har siden 2002 arbeidet med registrering av politiets beslag i etterforskningsøyemed. På grunn av en hørselsskade er han 40 % medisinsk invalid. Etter det som er opplyst, er hans arbeidsplass tilpasset hørselshemningen. Domfelte fyller 56 år i september 2008, og dersom han fradømmes stillingen, vil han få problemer med å få annet arbeid. Det er også gått lang tid siden den handling han er dømt for, fant sted. Som det fremgår av den redegjørelse jeg har gitt, ble forholdet begått i februar 1999, men først anmeldt i desember 2006. Riktignok er det ved seksuelle overgrep ikke uvanlig at det kan gå lang tid før forholdet blir anmeldt. I dette tilfellet ble imidlertid fornærmedes foreldre kjent med handlingen allerede i 2001, men etter at de hadde vurdert spørsmålet om anmeldelse, besluttet de å gi domfelte valget mellom å flytte eller å bli anmeldt. Når domfelte valgte å flytte, hadde han grunn til å gå ut fra at forholdet ikke ville bli anmeldt.
- (19) På denne bakgrunn er jeg kommet til at A ikke bør fradømmes den stilling han har.
- (20) Selv om A ikke fradømmes den stilling han har, kan det være aktuelt å fastsette begrensninger i retten til i fremtiden å inneha bestemte stillinger, jf. § 29 første ledd bokstav b. Det kunne for eksempel ha vært aktuelt å frata A retten til å inneha stilling som medfører operativ polititjeneste. Da det med As alder og hørselsskade, uavhengig av domfellelsen i denne saken, må antas å være uaktuelt å gi ham en stilling med operativ polititjeneste, finner jeg ikke grunn til å fastsette noen begrensninger i retten til å inneha slike stillinger.
- (21) Jeg går så over til å behandle *utmålingen av fengselsstraff*.
- (22) Straffeloven § 195 ble endret i 2000. Minimumsstraffen for seksuell omgang med barn under 14 år ble da hevet fra ett til to år i tilfeller hvor den seksuelle omgang var samleie. I vår sak er det ikke tale om samleie, men som følge av lovendringen ble det gjennomført en generell skjerpelse av straffenivået for overtredelse av bestemmelsen. Siden den straffbare handling fant sted i 1999, må straffen utmåles på grunnlag av straffutmålingspraksis fra før lovendringen i 2000.
- (23) Som tidligere nevnt, har lagmannsretten funnet det bevist at domfelte før den handling vår sak gjelder, sommeren 1998 befølte fornærmede, og at han tidligere også har befølt fornærmedes to søstre. Det fremgår av straffeloven § 66 andre ledd at tap av offentlig stilling kan idømmes selv om annen straff er foreldet, men for øvrig har aktor og forsvarer i prosedyrene for Høyesterett gitt uttrykk for noe forskjellig syn på hvorvidt det ved straffutmålingen kan legges vekt på forhold som er foreldet og således ikke omfattet av tiltalen.
- (24) Etter min oppfatning må det være en forutsetning for at man ved straffutmålingen skal kunne legges vekt på foreldede forhold, at de er egnet til å kaste lys over det forhold

tiltalen gjelder, jf. Rt. 1999 side 745 og Strandbakken, Uskyldspresumsjonen, 2003, side 451 med henvisning til praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol. Derimot kan de ikke tillegges selvstendig vekt. I den foreliggende sak er de nevnte forholdene relevante, idet de viser at det forhold domfellelsen gjelder, ikke kan karakteriseres som en situasjonsbetinget impulshandling.

- (25) Lagmannsretten har lagt til grunn at straffen for den handling som A er dømt for, ut fra det straffutmålingsnivå som gjaldt før 2000, som utgangspunkt vil ligge på ca. ett års fengsel. Dette er jeg enig i. På bakgrunn av den tid som gikk før forholdet ble anmeldt, finner jeg imidlertid – som lagmannsretten – at straffen bør reduseres noe. Dessuten bør straffen etter min mening gjøres delvis betinget.
- (26) Under henvisning til Rt. 1991 side 1465 har forsvareren anført at fengselsstraffen bør gjøres fullt ut betinget. Også i den saken lå forholdet over ni år tilbake i tiden. Etter min oppfatning er imidlertid forholdet i vår sak noe grovere. Mens fornærmede i saken fra 1991 var 13 og et halvt år, var fornærmede i vår sak bare elleve år og ti måneder da overgrepet ble begått. Det må også tillegges vekt i skjerpende retning av domfelte i vår sak er polititjenestemann.
- (27) Etter en samlet vurdering finner jeg at straffen passende kan settes til fengsel i åtte måneder, hvorav fire måneder gjøres betinget med en prøvetid på to år. Til fradrag i den ubetingede del går to dager for varetektsfengsel.
- (28) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres disse endringer:

1. Bestemmelsen om rettighetstap går ut.
2. Av den utmålte fengselsstraff på åtte måneder utstår fullbyrdelsen av fire måneder i medhold av straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år. Til fradrag i den ubetingede del går 2 – to – dager for varetektsfengsel.

- (29) Dommer **Endresen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (30) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (31) Dommer **Flock:** Likeså.
- (32) Dommer **Gussgard:** Likeså.
- (33) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Bestemmelsen om rettighetstap går ut.
2. Av den utmålte fengselsstraff på åtte måneder utstår fullbyrdelsen av fire måneder i medhold av straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år. Til fradrag i den ubetingede del går 2 – to – dager for varetektsfengsel.

Riktig utskrift bekreftes: